

## Stichting Für Elise

# Beleidsplan Nihon no Hanga Japans prentenkabinet

Januari 2020

## DOEL – MISSIE – BESTAANSREDEN

### *Introductie*

Gedurende de afgelopen 35 jaar heeft mevrouw Wessels een collectie Japanse prenten samengebracht die uniek is en door haar focus op de 20<sup>ste</sup> eeuw haar gelijke niet kent in de Westerse wereld. De verzameling, inmiddels bestaand uit zo'n twee duizend stuks kenmerkt zich door een aantal aspecten:

1. Er is een heldere focus op de 20<sup>ste</sup> eeuw, met een nadruk op het interbellum.
2. Er is een focus op de beide dominante stromingen binnen de Japanse prentkunst: de Shin hanga (oftewel de 'nieuwe prentkunst') en de Sōsaku hanga (de 'creatieve prentkunst').
3. Er is een focus op kwaliteit, dat wil zeggen op prenten die in nagenoeg vlekkenloze conditie verkeren.

Deze duidelijke richting die gekozen is heeft tot een verzameling geleid die museaal van kwaliteit is en bovendien een aanvulling betekent op datgene dat traditioneel in musea in Europa en de Verenigde Staten aanwezig is.

Er is besloten om de collectie onder te brengen in een stichtingsvorm. Het doel van de stichting is tweedelig: (a) de belangstelling en kennis van de 20<sup>ste</sup> eeuwse Japanse prentkunst in al haar facetten te vergroten bij het algemene publiek en (b) onderzoek en kennisontwikkeling over de 20<sup>ste</sup> eeuwse prentkunst te faciliteren.

### *Kunsthistorische achtergrond*

Rondom 1900 was de traditionele Japanse prentkunst op sterven na dood. De Japanse grafiek van toen, gemaakt met behulp van houtblokken, kon de concurrentie niet meer aan met de meer moderne vormen van reproductie, met name lithografie en fotografie.

Daarnaast was de sociale context van de 19<sup>de</sup> eeuw sterk veranderd. Het leven, gecentreerd rond een rijke middenstand in Tokyo veranderde razendsnel en het belang van traditionele vormen van amusement zoals het Kabuki theater, de theehuizen, en de gelegaliseerde uitgaanswijken namen snel af. Aangezien de prentkunst zich altijd hand in hand had ontwikkeld met deze vormen van amusement, kwam deze tak van kunst in een neergaande lijn.

Daarnaast verdwenen in hoog tempo kwalitatief hoogwaardige 18<sup>de</sup> en 19<sup>de</sup> eeuwse prenten naar het buitenland (alleen de kunsthandelaar Hayashi Tadamasa exporteerde al 160.000 prenten in een periode van 10 jaar (1884-1894) naar Parijs).

Aan het begin van de 20<sup>ste</sup> eeuw nam een uitgever, Watanabe Shōzaburō het voortouw om hier iets aan te doen: hij zocht naar het in stand houden van de traditionele handvaardigheden met daarbij de vaste rolverdeling tussen uitgever, kunstenaar, bloksnijder en drukker, en tegelijkertijd probeerde hij een 'modernere' vormtaal te vinden. Door aansturing van een aantal vroeg 20<sup>ste</sup> eeuwse kunstenaars vond hij wat hij zocht en de 'Nieuwe prentkunst' was geboren, gestoeld op de oude arbeidsverdeling maar met een nieuw elan.

Tegelijkertijd ontwikkelde zich een andere beweging, met als inspiratoren kunstenaars die rond de eeuwwisseling naar Europa waren gegaan en daar de ontwikkeling van de Westerse grafiek hadden aanschouwd. Zij zagen dat Europese grafici het hele productie proces van hun prenten in eigen hand hielden en dat hun oplages heel klein waren. Dit appelleerde aan deze groep en in de zeer actieve kunstkringen van Tokyo ontstond de 'Sōsaku hanga' prentkunst, een sterk westers geïnspireerde

kunstvorm die zich afzette tegen de commercialiteit van de Shin hanga beweging en benadrukte dat alle aspecten van prentproductie in handen van de kunstenaar moesten blijven.

### ***De collectie***

De collectie van mevrouw Wessels bevat beide stromingen en dat is dus volstrekt uniek. Gezien de enorme zeldzaamheid van de Sōsaku hanga prenten (die in zeer kleine oplagen zijn vervaardigd) en de daaruit voortvloeiende kosten, is het voor publieke instellingen bijna ondoenlijk om een representatieve collectie op dit gebied op te bouwen. De openstelling van de verzameling zal betekenen dat naast het Rijksmuseum Volkenkunde in Leiden en het Rijksprentenkabinet in het Rijksmuseum Amsterdam, een derde grote instelling wordt gecreëerd met een internationaal gerenommeerde selectie Japanse prenten. Binnen de collectie zijn een tweetal thematische zwaartepunten: stedelijke landschappen en de vrouw. Aangezien die beide onderwerpen in beide tradities zoals boven geschetst, zijn verzameld, is er binnen de collectie ruime mogelijkheden tot interne vergelijking en contrastering.

### ***Benutting van de collectie***

De circa twee duizend prenten zijn gescand, in een geïllustreerde database opgenomen en grotendeels in detail beschreven. De prenten zijn van passe-partouts voorzien en systematisch opgeborgen in archief dozen.

Er is een conservator op freelance basis (Maureen de Vries) aangesteld die de collectie heeft beschreven en die de verdere benutting en uitbreiding van de verzameling zal begeleiden. Keizersgracht 586 is verbouwd om een museum functie te kunnen vervullen met beperkte openstelling. Er is een studie ruimte met een tweetal computerterminals teneinde de database te raadplegen en om de prenten op te vragen. Deze ruimte, samen met de beletage en de tweede verdieping vormen de expositieruimten voor tijdelijke tentoonstellingen. Verder is er een bibliotheek met alle standaard literatuur op het gebied van Japanse prentkunst, en de 20<sup>ste</sup> eeuw in het bijzonder. Tot slot is een prachtige Japanse kamer aangelegd.

Op dit moment worden er twee tentoonstellingen per jaar georganiseerd met publieke openstelling tijdens de maanden mei en november. In de periode 2009-2019 zijn er steeds catalogi en tentoonstellingsgidsen ter begeleiding van de tentoonstellingen geproduceerd (zie website). Studenten, onderzoekers, verzamelaars en ander geïnteresseerden kunnen na afspraak de collectie raadplegen en het museum bezoeken.

Tevens is het de bedoeling dat binnen- en buitenlandse instellingen een beroep kunnen doen op de collectie voor bruiklenen.

Sinds 2014 werkt het museum samen met het Art Research Center van Ritsumeikan University (in Japan), onder leiding van Professor Ryo Akama, ten behoeve van het digitaliseren van de geïllustreerde boekjes in de collectie. Professor Akama heeft een speciale digitaliseringstechniek en online database ontwikkeld. Door middel van deze samenwerking wordt de collectie digitaal ontsloten en bieden wij wereldwijd de mogelijkheid aan onderzoekers en studenten om de collectie te raadplegen voor onderzoeksdoeleinden. Binnen dit project wordt momenteel ook gewerkt aan een digitale tentoonstellingsomgeving, in samenhang met de online database.

Tot slot werkt Nihon no hanga samen met nationale en internationale museale instellingen om kant en klare tentoonstellingen aan te bieden, inclusief catalogus.

In 2015 is er een overzichtstentoonstelling van het werk van Takehisa Yumeji (1884-1934) gehouden in het museum. Er is hierbij een omvangrijke publicatie in de Engelse taal verschenen, de eerste in een Westerse taal aan Yumeji gewijd (in samenwerking met de gerenommeerde academische uitgeverij Brill). Hier hebben twee specialistische onderzoekers uit Duitsland en Japan aan meegewerkt.

In maart 2016 is er een grote overzichtstentoonstelling van hoogtepunten uit de collectie van Nihon no Hanga geweest in Collection Baur, te Geneve (Zwitserland). Daarbij heeft Nihon no hanga ook een catalogus uitgegeven in samenwerking met uitgeverij Brill die voor het eerst de dialoog

tussen de in de collectie vertegenwoordigde stromingen zal benadrukken: 'Waves of renewal: modern Japanese prints, 1900 to 1960 - Selections from the Nihon no Hanga collection, Amsterdam'. In Juni 2016 is een vergelijkbare overzichtstentoonstelling in zes zalen van het Rijksmuseum te Amsterdam getoond, 'Japan Modern'.

Eind 2018 is de Waves of renewal tentoonstelling getoond in het museum Fondation Custodia te Parijs (Frankrijk). Ten behoeve van deze tentoonstelling is de catalogus vertaald naar het Frans, 'Vagues de renouveau : Estampes japonaises modernes (1900-1960) Chefs-d'oeuvre du musée Nihon no hanga, Amsterdam'.

Nihon no hanga produceert een digitale nieuwsbrief waarmee het belangstellenden op de hoogte houdt. Op dit moment hebben ruim 3000 mensen zich geabonneerd. Daarnaast is het museum actief met promotie via social media (Facebook en Instagram). Regelmatig worden er ontvangsten met lezingen cq rondleidingen georganiseerd voor diverse groeperingen uit de samenleving.

## **BESTUUR EN ORGANISATIE**

### ***Raad van advies***

Er is een Raad van Advies met daarin vertegenwoordigers van de musea en prentwereld. Deze Raad van Advies adviseert het bestuur, de dagelijks uitvoerenden en de voorzitter omtrent het te voeren beleid. Daarnaast geeft zij haar visie op de ontwikkelingen in de kunsten museumwereld. Minimaal 1 maal per jaar komt zij bijeen. De Raad van Advies leden verrichten hun taken onbezoldigd. De huidige Raad van Advies bestaat uit:

Annabelle Birnie, directeur Amsterdams Fonds voor de Kunst

Sjraar van Heugten, freelance conservator en Van Gogh deskundige

Koji Miura, directeur HIJNK, tentoonstellingsproductie en museale uitleen met name van en naar Japan

Jane Turner, directeur Rijksprentenkabinet, Rijksmuseum Amsterdam

### ***Conservator en dagelijkse leiding***

De dagelijkse leiding is in handen van Elise Wessels. Maureen de Vries, de freelance conservator, beheert de collectie en geeft de diverse projecten vorm en zorgt voor de uitvoering en realisatie. Daarnaast biedt Nihon no hanga stage plaatsen voor studenten Kunstgeschiedenis, Japanologie of Museologie.

### ***Bestuur***

Het bestuur wordt gevormd door:

Elise Wessels (voorzitter)

Cees Wessels (lid, ondernemer)

Jaco Geerlof (penningmeester/secretaris)

Willem van Gogh (lid, Van Gogh museum)

Menno Fitski (lid, Hoofd conservator Aziatische kunst, Rijksmuseum Amsterdam)

Het voltallige bestuur is onbezoldigd en er zijn voor hen geen vaste onkostenvergoedingen.

Er zijn geen werknemers.

## **BELEIDSPLAN**

### **Inkomsten**

De Stichting heeft inkomsten nodig om enerzijds haar operationele kosten te kunnen voldoen en anderzijds haar prentencollectie te kunnen aanschaffen, onderhouden en op museaal kwaliteitsniveau te houden.

Sedert haar bestaan heeft mevrouw Wessels jaarlijks gerichte schenkingen gedaan om

voldoende inkomsten te waarborgen voor de Stichting.

Bijverdiensten welke in beperkte mate bijdragen aan de inkomsten van de Stichting zijn vergoedingen voor uitlenen van tentoonstellingen en het op bescheiden schaal verkopen van catalogi en ansichtkaarten.

Tot en met 2019 zijn er voldoende inkomsten gegenereerd om de uitgaven te kunnen doen.

### **Vermogen van de stichting**

Van de door mevrouw Wessels bijeengebrachte prentencollectie is de 'kerncollectie' eigendom van de Stichting door middel van aankopen uit haar ter beschikking gestelde middelen.

### **Actuele beleidsplannen t/m 2022**

#### **2020**

In 2020 zijn er voor het museum twee tentoonstellingen gepland voor het voor- en najaar. Deze tentoonstellingen zullen vrij toegankelijk zijn voor het publiek in de maanden mei en november.

Beide tentoonstellingen zullen volgens een bezoekschema met beperkte openingstijden bezocht kunnen worden, welke via de nieuwsbrieven en website te volgen is.

Nihon no hanga zal in 2020 meerdere bruiklenen verlenen ten behoeve van tentoonstellingen in binnen- en buitenland.

Vanaf 31 januari 2020 zullen ruim 40 werken uitgeleend worden aan het Japanmuseum SieboldHuis te Leiden ten behoeve van de tentoonstelling 'Neko. De kat in de Japanse kunst.'

Vanaf 16 juli 2020 zullen werken uitgeleend worden aan het Ashmolean Museum te Oxford voor de tentoonstelling 'Tokyo Art and Photography'.

In het Museum fur Osiasische Kunst Köln zal in de herfst een tentoonstelling plaatsvinden met ruim 100 werken uit de collectie.

Daarnaast zijn er in 2020 meerdere vrij toegankelijke activiteiten georganiseerd in het museum.

#### **2021**

In 2021 zijn er voor het museum twee tentoonstellingen gepland voor het voor- en najaar. Deze tentoonstellingen zullen vrij toegankelijk zijn voor het publiek in de maanden mei en november.

Beide tentoonstellingen zullen volgens een bezoekschema met beperkte openingstijden bezocht kunnen worden, welke via de nieuwsbrieven en website te volgen is.

Momenteel wordt er ook gewerkt aan een mogelijke tentoonstelling in Japan.

#### **2022**

In 2022 zijn er voor het museum twee tentoonstellingen gepland voor het voor- en najaar. Deze tentoonstellingen zullen vrij toegankelijk zijn voor het publiek in de maanden mei en november.

Beide tentoonstellingen zullen volgens een bezoekschema met beperkte openingstijden bezocht kunnen worden, welke via de nieuwsbrieven en website te volgen is.

## **FINANCIERING EN FINANCIEN**

De stichting is geheel uit private middelen gefinancierd. Voor individuele projecten, zoals publicaties en tentoonstellingen kunnen er ondersteunende subsidies worden gezocht.

De jaarrekening wordt samengesteld door administratie- en belastingadvieskantoor Zuidervliet en Turkenburg uit Alphen aan den Rijn.

De jaarstukken zijn te downloaden via de website.